

BESLUT

2016-02-08

Dnr: 15/02742

SAKEN

Godmorgon, världen!, P1, 2015-10-11, inslag om rysk informationsspridning; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Granskningsnämnden anser att det inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

INSLAGET

Inslaget handlade sammanfattningsvis om hur Ryssland och rysk statsägda media tycks sprida falska nyheter och felaktig information i Sverige. Inslaget inleddes enligt följande.

(Programledare) – Har ni hört det där om att svenska bönder åker till trakterna kring Poltava i Ukraina och köper bördig jord som de sedan fraktar hem till Dalarna? Det har skrivits om det där i svensk press för en tid sedan. Men har det verkligen hänt? Nej, det är i själva verket ett exempel på en falsk nyhet som dykt upp i svenska medier den senaste tiden. Det här är en del i det ryska informationskriget mot Sverige och i det är faktiskt just slaget vid Poltava en del. [...]

Därefter medverkade en säkerhetspolitisk analytiker från Totalförsvarets forskningsinstitut, FOI. Han pratade bland annat om hur man i rysk media har kopplat samman delar av Sveriges utrikespolitiska agerande med en revanschism, som enligt dessa medier finns kvar hos svenskarna sedan slaget vid Poltava. Längre fram i inslaget sades bland annat följande.

(Reporter) – På tv-kanalen Rossija 1 pratar det kända tv-ankaret [personnamn] om att rockuppslagen på högvakten utanför slottet i Stockholm påminner om hur uniformerna såg ut på Karl XII:s tid. Och så säger han att turister skojar om att de inte kommer att bytas ut, de där rockuppslagen, förrän Sverige har tagit revansch för slaget vid Poltava 1709. Sedan går han vidare och anklagar, så där lite i förbifarten, Carl Bildt för att ha varit CIA-agent för att strax efteråt angripa det svenska barnprogrammet Biss och Kajs.

(Reporter) – [Personnamn] är också chef för den ryska statliga mediekoncernen Rossija Segodnja med tv, nyhetsbyrå och en nyhetssajt på trettio språk – Sputnik heter den. Den svenska versionen startade i våras. Den innehåller korta nyhetstexter med ibland lite dålig svenska och åsikter utan avsändare, ofta om militära frågor. Rubrikerna är hårdordiga, som den här: "Ockupationen av Norge går bra". Den handlar om en ny norsk film som beskrivs som ryssfientlig och man konstaterar: "Det är lättare att skapa ett påhittat hot än att lösa verkliga problem såsom flyktingkrisen." [...]

I en del av inslaget sades följande i ett samtal mellan reportern och den säkerhetspolitiska analytikern.

(Reporter) – Mycket av det som står på Sputnik och de andra statliga ryska medierna är sant. Men det finns också en strategi i den ryska påverkanskampanjen som går ut på att sprida ut rena lögnar, menar [personnamn]. Ett exempel är runt den svenska ubåtsjakten. Då påstås bland annat att det skulle ha rört sig om en holländsk ubåt, eller så använder man en detalj och drar vilseledande slutsatser av den. Som i exemplet med den vita plastbåt som försvaret pekade ut som en felobservation av en person, men som rysk media sedan använder för att avfärda hela ubåtsjakten.

(Säkerhetspolitisk analytiker) – Syftet med det är ju att de ska trötta ut folk helt enkelt. Ju fler konstiga nyheter om ubåtar ju mindre intresserade är vi den gången det kommer en seriös ubåtsnyhet. (Reporter) – Så det är en sorts "vargen kommer"-effekt? (Säkerhetspolitisk analytiker) – Ja, det skulle man kunna säga. (Reporter) – Rysk propaganda i Sverige har som mål att ändra opinionen här men det är svårt, menar [personnamn]. Ett annat mål är att få igenom tanken att Ryssland har en poäng som vi i väst måste lyssna på. Inte heller där når man särskilt långt.

Längre fram i inslaget medverkade en journalist som arbetar som korrespondent i Sverige för en rysk statsägd mediekoncerns räkning. Reportern sa bland annat följande under samtalet med journalisten.

(Reporter) – Men jag måste fråga dig. Jag blir lite fascinerad för att, liksom, den bilden som jag har fått är ändå att den här nyhetsbyrån som du jobbar på är liksom en del, en viktig del för ryska staten i att föra fram den ryska bilden men också att sprida liksom tvivel kring vad som egentligen har hänt i Ukraina, där det också förekommer liksom rena lögnar. [...]

(Reporter) – [Personnamn] jobbar alltså i [personnamns] mediekoncern. Han som driver med svenska barnprogram och kallar Carl Bildt för före detta CIA-agent. Jag frågar vad hon tycker om [personnamn].

Journalisten svarade sammanfattningsvis att hon ansåg att den journalistik hon arbetar med inte handlar om propaganda, utan om information och fakta. Hon hade heller inga synpunkter gällande mediekoncernens chef. Därefter medverkade en person med rysk bakgrund som önskar förändra bilden av Ryssland i Sverige. Bland annat sades följande.

(Reporter) – [Personnamn] står omgiven av tidningar på Pressbyrån på Centralen i Stockholm. Han har bott i Sverige i många år nu och i samband med protesterna på Maidan i Kiev startade han en Facebook-grupp, Anti-Euromaidan, och började skriva artiklar och ordna demonstrationer i Stockholm. Han delar världsbilden som förmedlas av Sputnik och av rysk statlig media. Ubåtsjakten i Stockholms skärgård var uttryck för paranoia och för att försvaret vill ha mer pengar. Och när det gäller det malaysiska planet som sköts ner av ryska rebeller menar [personnamn] att den gängse bilden är

fel och lägger i stället skulden på den ukrainska sidan. [Personnamn] tycker att Sputnik har dåligt språk och därför har han hört av sig till sajten för att erbjuda sina tjänster. Han vill förändra Rysslandsbilden i svenska medier.

Den medverkande sa då följande.

En väldigt ensidig och propagandistisk bild som man ger av Ryssland. Man normaliserar till exempel rysshatet och rysshetsen på olika sätt. Det kan vara liksom notoriska artiklar om allt som är dåligt i Ryssland. Man plockar aldrig fram något bra med Ryssland, allt ryskt åsidosätts. Jag menar, hur länge sedan såg vi till exempel en rysk långfilm på svensk tv? [---]

I inslagets avslutande delar medverkade en tidigare Rysslandskorrespondent från Sveriges Radio (SR) som i samtal med reportern bland annat resonerade kring ryska påverkanskampanjer på internet och russofobi i Sverige.

ANMÄLAN

Anmälaren anser att det förekom tre grava felaktiga uppgifter i inslaget, som alla anklagade Ryssland för att fara med konspirationsteorier. Anmälaren för sammanfattningsvis fram följande.

- Reportern påstod i inslaget att ”ryska rebeller” sköt ner flygplanet MH17, vilket var ett uttalande som saknade stöd i någon utredning. Först den 13 oktober skulle slutrapporten om MH17 offentliggöras, så P1 kunde omöjligen ha uppgifter om vem som sköt ner MH17.
- Reportern antydde att historien om att ubåten i Stockholms skärgård skulle ha varit en vit plastbåt var en konspirationshistoria skapad av Ryssland. Detta var felaktigt eftersom uppgiften om att ubåten i själva verket var en arbetsbåt kom från Försvarmakten.
- Reportern påstod även att det skulle varit en rysk konspirationshistoria att Carl Bilds var CIA-spion. Detta är också felaktigt då den uppgiften kommer från Wikileaks, och där det framgår att Carl Bildt åtminstone under en viss tid försett USA med hemligstämplade uppgifter.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

SR anser att inslaget överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet och anför följande.

Godmorgon, världen! är P1:s veckomagasin som med en internationell utblick kommenterar den svenska och utländska samtiden. I reportage, analyser, krönikor och satiriska inslag behandlas veckan som gått, veckan som kommer och trender i tiden.

Det anmälda inslaget handlade om hur Ryssland ökat sina ambitioner med att nå ut med sin version och tolkning av verkligheten till en publik utanför Rysslands

gränser.

Vad som menades i inslaget var att den gängse bilden, det vill säga att planet sköts ner av ryska rebeller, enligt den medverkande är fel. Syftet med formuleringen var inte att slå fast att planet sköts ner av ryska rebeller.

I reportaget framgick det tydligt att det är det svenska försvaret som pekat ut incidenten med den vita båten som en felobservation.

Frågan om konspirationshistoria eller ej togs inte upp i programmet. Reportern citerar endast en rysk programledare som hävdar att Carl Bildt varit CIA-agent.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SR ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i radion (14 § i sändningstillståndet). Kraven på opartiskhet och saklighet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden anser att den av anmälaren kritiserade formuleringen, om att ett malaysiskt flygplan hade skjutits ner av ryska rebeller, kunde uppfattas som ett konstaterande av SR om att så var fallet. Mot bakgrund av vad som framkommer i yttrandet – att formuleringen syftade till att kontrastera en medverkandes uppfattning mot den vid tidpunkten gängse bilden av händelsen – anser nämnden dock inte att den aktuella formuleringen medför att inslaget strider mot kraven på opartiskhet och saklighet. Nämnden kan inte heller finna att vad anmälaren i övrigt anför medför att inslaget strider mot dessa krav i sändningstillståndet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, Leif Hedman,
Nedjma Chaouche och Clas Barkman efter föredragning av Sofia Karlsson.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten | Kristina Ståhl | Dag Mattsson

Sofia Karlsson

Detta är en elektronisk kopia av beslutet. Namnunderskrifter finns på originalhandlingen som förvaras hos myndigheten.